

NAZARIY BILIMLARDAN AMALIY KO'NIKMALARGA O'TISHNI TA'MINLASHDA INNOVATSION PEDAGOGIK YONDASHUVLAR

Osiyo xalqaro Universiteti

1-kurs magistranti Shomurodova

Safargul Bekmurod qizi

Annotatsiya. Mazkur maqolada ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirishning dolzarb masalalari, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, innovatsion metodlar hamda ta'lim samaradorligini oshirish yo'llari yoritilgan. Shuningdek, talabalarda mustaqil fikrlash, kasbiy tayyorgarlik, muammoli vaziyatlarni hal etish, ijodiy yondashuv va kompetensiyalarni shakllantirishda nazariya hamda amaliyot uyg'unligining ahamiyati tahlil qilingan. Maqolada interfaol metodlar, loyihaviy ta'lim, amaliy mashg'ulotlar, raqamli texnologiyalar va baholash mexanizmlarining o'rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim, nazariy bilim, amaliy ko'nikma, kompetensiya, pedagogik texnologiya, innovatsion yondashuv, interfaol metod, amaliyot, kasbiy tayyorgarlik.

Kirish. Bugungi globallashuv va axborotlashuv davrida ta'lim tizimi oldiga qo'yilayotgan asosiy vazifalardan biri – o'quvchilarga faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, ularni amaliy faoliyatga tayyorlashdan iboratdir. Zamonaviy mehnat bozori mutaxassisidan chuqur bilim bilan bir qatorda amaliy ko'nikma, muammolarni hal qilish qobiliyati, moslashuvchanlik va ijodkorlikni talab etmoqda. Shu bois ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirish masalasi pedagogikaning eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylandi.

Nazariya – bu ilmiy asoslangan bilimlar tizimi bo'lsa, amaliyot esa ana shu bilimlarni real hayotiy vaziyatlarda qo'llash jarayonidir. Agar bilim amaliyot bilan mustahkamlanmasa, u tez unutiladi yoki yuzaki xarakter kasb etadi. Shu sababli o'quv

jarayonida nazariya va amaliyotning uzviy bog'liqligini ta'minlash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Nazariy bilim va amaliy ko'nikma tushunchalarining mohiyati. Nazariy bilim – bu fan asoslari, qonuniyatlar, tushunchalar, qoidalar va ilmiy qarashlar majmuasidir. U inson tafakkurini rivojlantiradi, hodisalarni anglashga yordam beradi hamda kelajak faoliyat uchun poydevor yaratadi.

Amaliy ko'nikma esa muayyan bilim asosida bajariladigan harakatlarni takrorlash natijasida shakllanadigan malakadir. Masalan, pedagogika fanidan metodlarni nazariy o'rganish bir masala bo'lsa, dars o'tish jarayonida ularni qo'llash amaliy ko'nikma hisoblanadi.

Ko'nikmalar quyidagi bosqichlarda shakllanadi:

1. Bilimni egallash;
2. Uni tushunish va anglash;
3. Mashq qilish;
4. Mustaqil qo'llash;
5. Malaka darajasiga yetkazish.

Demak, nazariy bilim amaliyot orqali mukammallashadi va shaxsning kompetensiyasiga aylanadi.

Ta'lim jarayonida nazariya va amaliyot uyg'unligining ahamiyati. Nazariya va amaliyot bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim omildir. Nazariyasiz amaliyot ko'r-ko'rona faoliyat bo'lsa, amaliyotsiz nazariya samarasiz bilimdir. Shu bois ularning integratsiyasi ta'lim sifati va samaradorligini oshiradi.

Nazariya va amaliyot uyg'unligining afzalliklari:

- bilimning mustahkam o'zlashtirilishi;
- mustaqil fikrlash rivojlanishi;
- ijodkorlikning shakllanishi;
- kasbiy tayyorgarlikning oshishi;
- muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish;
- real hayotga moslashuvchanlik.

Masalan, matematika fanida formulalarni yod olishning o'zi yetarli emas, ularni masala yechishda qo'llash zarur. Xuddi shuningdek, chet tilini grammatika qoidalari orqali emas, muloqot va nutqiy faoliyat orqali o'rganish samaraliroq natija beradi.

Nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmaga aylantirishning innovatsion pedagogik yondashuvlari.

1. Interfaol metodlardan foydalanish. Interfaol metodlar o'quvchilarni dars jarayonining faol ishtirokchisiga aylantiradi. Bunda tinglovchi emas, fikrlovchi va harakat qiluvchi shaxs shakllanadi.

Asosiy interfaol metodlar:

- Aqliy hujum;
- Klaster;
- BBB;
- Munozara;
- Keys-stadi;
- Rolli o'yinlar;
- Debat.

Mazkur metodlar nazariy ma'lumotni amaliy muammolar bilan bog'lash imkonini beradi.

2. Loyihaviy ta'lim texnologiyasi. Loyihaviy ta'limda talabalar muayyan muammo ustida mustaqil ishlaydi, ma'lumot izlaydi, tahlil qiladi va yakuniy mahsulot yaratadi. Bu jarayonda bilimlar real faoliyatga tatbiq etiladi.

Masalan:

- ekologik loyiha;
- startap g'oya ishlab chiqish;
- dars ishlanmasi yaratish;
- tadqiqot loyihasi.

3. Muammoli ta'lim texnologiyasi. Muammoli vaziyat yaratish orqali talabalar fikrlashga majbur bo'ladi. Tayyor bilim emas, izlanish orqali o'zlashtirish jarayoni yuz beradi.

4. Modulli ta'lim. Modulli ta'limda mavzular bo'limlarga ajratilib, har bir modul yakunida amaliy topshiriqlar beriladi. Bu bilimni bosqichma-bosqich mustahkamlashga xizmat qiladi.

Amaliy mashg'ulotlarning samarali tashkil etilishi. Nazariy bilimni amaliyotga aylantirishda seminar, laboratoriya, trening va amaliy mashg'ulotlar katta ahamiyatga ega.

Samarali amaliy mashg'ulot talablari:

- aniq maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi;
- nazariya bilan bog'langan bo'lishi;
- mustaqil topshiriqlarni o'z ichiga olishi;
- baholash mezonlari oldindan belgilanishi;
- tahlil va xulosa bilan yakunlanishi.

Masalan, pedagogika yo'nalishida "mikrodars" o'tkazish orqali bo'lajak o'qituvchi dars berish ko'nikmasini egallaydi.

Raqamli texnologiyalar va zamonaviy vositalarning o'rni. Bugungi kunda axborot texnologiyalarisiz samarali ta'limni tasavvur etib bo'lmaydi. Multimedia vositalari, virtual laboratoriyalar, elektron platformalar va sun'iy intellekt imkoniyatlari nazariy bilimni amaliyot bilan uyg'unlashtirishga xizmat qilmoqda.

Asosiy vositalar:

- Moodle;
- Google Classroom;
- Zoom;
- Quizizz;
- Kahoot;
- Virtual simulyatorlar;
- Elektron kutubxonalar.

Bu vositalar orqali talaba mustaqil ishlash, tajriba o'tkazish, test topshirish va natijalarni tahlil qilish imkoniga ega bo'ladi.

Kompetensiyaviy yondashuv asosida ko'nikmalarni shakllantirish.

Zamonaviy ta'lim tizimi bilimga emas, natijaga yo'naltirilmoqda. Ya'ni o'quvchi nimani bilishi emas, nimalarni bajara olishi muhim hisoblanadi. Shu nuqtai nazardan kompetensiyaviy yondashuv dolzarbdir.

Asosiy kompetensiyalar:

- kommunikativ kompetensiya;
- axborot bilan ishlash kompetensiyasi;
- ijtimoiy faol fuqarolik kompetensiyasi;
- muammolarni hal etish kompetensiyasi;
- kasbiy kompetensiya.

Nazariy bilim aynan shu kompetensiyalar orqali amaliy natijaga aylanadi.

Baholash tizimining ahamiyati. Baholash faqat nazorat vositasi emas, balki rivojlantiruvchi omil hamdir. Agar baholash faqat test va yodlashga qaratilsa, amaliy ko'nikmalar rivojlanmaydi.

Shu sababli quyidagilar muhim:

- portfolio;
- amaliy topshiriqlar;
- loyiha himoyasi;
- kuzatuv;
- o'z-o'zini baholash;
- refleksiya.

Bunday baholash usullari talabaning real imkoniyatini ko'rsatadi.

Muammo va yechimlar.**Mavjud muammolar:**

- nazariy darslarning ko'pligi;
- amaliy mashg'ulotlar kamligi;
- eskirgan metodlardan foydalanish;
- moddiy-texnik baza yetarli emasligi;
- o'qituvchilarning innovatsion salohiyati pastligi.

Taklif etilayotgan yechimlar:

- dual ta'lim tizimini kengaytirish;
- ishlab chiqarish amaliyotini kuchaytirish;
- zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish;
- raqamli resurslarni kengaytirish;
- o'qituvchilar malakasini oshirish.

Xulosa. Nazariy bilimlarni amaliy ko'nikmalarga aylantirish ta'lim sifatining asosiy ko'rsatkichlaridan biridir. Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchi tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki uni amaliyotda qo'llay oluvchi faol shaxs bo'lib shakllanishi zarur. Buning uchun interfaol metodlar, loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlar, raqamli texnologiyalar, kompetensiyaviy yondashuv va samarali baholash tizimi muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday ekan, ta'lim tizimida nazariya va amaliyot uyg'unligini ta'minlash orqali raqobatbardosh, ijodkor va malakali kadrlarni tayyorlash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Toshkent, 2020.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, 2022.
3. Ishmuhamedov R.J. Pedagogik texnologiyalar va innovatsiyalar. Toshkent, 2019.
4. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. Toshkent, 2017.
5. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik mahorat va innovatsion faoliyat. Toshkent, 2018.
6. Klarin M.V. Innovatsion pedagogika asoslari. Moskva, 2016.
7. Selevko G.K. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. Moskva, 2015.
8. UNESCO. Education for Sustainable Development Report. Paris, 2021.
9. OECD. Future of Education and Skills 2030. Paris, 2020.
10. Muslimov N.A. Kasbiy ta'lim metodikasi. Toshkent, 2019.